List 20. **NOVICE** Tečaj XXXVI.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 15. maja 1878.

Obseg: Razglas Kranjskim živinorejcem o prodaji goved. — Kako iz kapnic (vodnjakov) pregnati živalice močelke. — Gospodarske skušnje. — Gospodarske novice. — Deželni zbor pred 360 leti. — „Cerkveni glasbenik". — Z globočine morjá. (Dal.) — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Razglas Kranjskim živinorejcem o prodaji goved.

22. dne t. m. (to je, prihodnjo sredo) dopoldne ob 9. uri bode podpisani odbor na dvorišču gostilnice „zum Baierischen Hof" na Dunajski cesti blizo železnice po očitni dražbi prodal iz državne subvencije nakupljenih 15—18 bikov, krav in junic Štajarskega Muriškega (sivega) plemena.

Ta živina se bode postavila na prodaj za polovico tiste cene, za katero jo družba kmetijska kupi, in se prodá tistemu, kdor največ za njo dá, proti temu, da jo 1) koj plača in 2) se po pismu zaveže, da jo najmanj dve leti za pleme obdrží, zato se k tej dražbi pripuščajo samo Kranjski živinorejci.

Kdor tedaj tako živino kupi, je ne sme skozi dve leti iz svojih rok dati, če ni poprej podpisanega odbora o tem dovoljenja prosil in ga tudi dobil. Kdor bi se zoper to zavezo pregrešil, mora družbi kmetijski povrniti še toliko denarja, za kolikor je on živino cenejše kupil, kakor je družba kmetijska za njo dala. Tudi mora nemudoma naznaniti podpisanemu odboru, če mu je kupljena živina kakor koli poginila, da družba vé, koliko subvencijske živine je in kje je za pleme v deželi naši izpostavljena.

Glavni odbor družbe kmetijske Kranjske
v Ljubljani 8. maja 1878.

Kako iz kapnic (vodnjakov) pregnati živalice močelke.

Iz Zagorja na Notranjskem nam je, kakor je iz 17. lista „Novic" znano, došla prošnja, naj bi svetovali kak zanesljiv pripomoček, ki prežene iz kapnic (cistern) živalice, ki jih po Pivki uší imenujejo in katere s soljó, pa brez vspeha, preganjajo.

Ker pravi zdravnik more bolezen umno zdraviti le tadaj, ako vzroke bolezni izvé in naturo njeno zasledí, je bil v navedenem listu „Novic" gosp. A. D. naprošen, naj nekoliko popiše napravo ondašnjih kapnic, ker ni vse eno, ali je kapnica mlaka ali luža ali pravi vodnjak. — Gosp. A. D. je odgovoril, da imajo ondi kapnice, katere voda s streh naliva, so na popolnoma trdnih tleh, vse s cementom zidane in obrajhane; blagó (živina) v nje ne pride in priti ne more.

Ta popis kaže, da tako narejene kapnice niso blatnaste mlake, zaraščene z rastlinskim plevelom, ki, če gnjije, poseben povod daje vgnjezdenju zopernega mrčesa; tudi niso nečedni vodnjaki, katere živina pri napajanji z govejekom onesnažuje.

Ker je stvar, o kateri nas Pivčani dobrega sveta prosijo, tudi še več drugim krajem važna, zato jo je dr. Bleiweis v zadnji seji odboru družbe kmetijske v razpravo prinesel, v kateri sta posebno g. Peter Kozler, kateremu so kapnice na Notranjskem prav dobro znane, in gosp. dr. Ahačič svoje skušnje razodela.

Predno pa pripomočke nasvetuje, kako vsaj zmanjšati nadlogo zopernih živalic, treba se je zdelo dr. Bleiweisu pojasniti, kaj so one živalice, ki jim Notranjci uši pravijo?

Naj naši čitatelji pred vsem to zvedó, da učenjaku Ehrenbergu gré zasluga, da nam je prvi v svoji knjigi leta 1830. živenje močelk pojasnil.

Močelke, po nemški „Infusorien" ali „Aufgussthierchen", so nekatere tako majhne, da se s prostim očesom komaj vidijo in se zato „nevidi" imenujejo, — nekatere pa veče in zeló različne podobe, tako, da so nekatere take kakor droben mehurček, druge kakor las, druge kakor uš itd. Vse pa spadajo v najnižjo vrsto črvov. V vseh stoječih vodah, le v rôsi ne, v mnogih živalskih in rastlinskih sokih itd. se same po sebi rodijo, in ker jih naredimo lahko s tem, da z vodó ali s kako drugo tekočino polijemo rastlinske in živalske stvarí in vodo nekoliko časa stati pustimo, zato so tem živalicam naravoslovci dali latinsko imé „infusoria", nemški „Aufgussthiere", slovenski pa „močelke" zato, ker se oživljajo v gnjijočih pomočenih ali namočenih stvaréh. Kakor v prav čisti mrzli studenčnici in tekočih vodah nikoli ne nahajamo močelk, tako se jih v stoječih vodah nikoli popolnoma vbraniti ne moremo. To treba si dobro zapomniti, kedar iščemo pripomočkov zoper te živalice v kapnicah.

Ker vemo zdaj, da se rodijo močelke v stoječih vodah in tudi v druzih tekočinah, pa tudi le v njih živijo, na suhem pa večidel brž poginejo, bomo lahko razsojevali pripomočke, ki se priporočajo zoper ta mrčes v kapnicah in vodnjakih sploh.

Če nahajamo kapnice z rastlinami prepreženе ali onesnažene z živalskimi stvarmí, se morajo te pridno trebiti iz kapnic, sicer so one zmiraj zdatna zalega močelkam; vsaj zdaj vemo, da se rade zarejajo v stoječih, če tudi sicer čednih vodah.

Utegne nam pa kak gospodar ugovarjati, da njegova kapnica je čedna in čista rastlin, ne najmanjša

stvarica živalska se ne nahaja v nji, tudi nikoli nobena živina ne stopi v njo, da bi jo onesnažila z blatom svojim, a vendar je polna močelk v podobi uši, glist ali še druzih vrst močelk.

Mi radi verjamemo to gospodarju, al zdaj stavimo na-nj vprašanje: od kodi pa voda priteka v kapnico? — Gosp. A. D. nam je že odgovoril na to vprašanje, da se voda s streh naliva v kapnico.

Gledite: za tem grmom tičí zajic, ali drugače rečeno: z vodo s streh napeljano dobivate močelke v kapnice. S streh, če so slamnate, če tudi niso z dimom tako zakajene, kakor pravijo, da so v Št. Vidški gori v Tominu, se slama razmrví in razdrobí, dež pa to spira s streh v kapnice in daje zalego močelkam, isto tako se nareja mah na strehah slamnatih, pa tudi cegelnatih in kamnitih, ki ga tudi dež spirati more s streh. Ne smejo se pa prezreti tudi leseni žlebovi, po katerih se dežnica s streh napeljuje v kapnice.

Gledite: tako s streh pridejo pogoji zároda močelk v kapnice, če tudi one same so prav čedne. Da sol, če tudi je zmiraj in veliko imamo v kapnicah, po takem ubraniti ne more močelk, je očividno.

Ubraniti jih more — če tudi prav do čistega nikoli ne vseh — le tako, da deževnica s streh, predno se steka v kapnico, teče skozi 3 cedilnike (Filtrirkästen), to je, skozi tri po kaka 2, 3 ali 4 čevlje v kvadratu velika cedilna rešeta, po katerih se nečedna deževnica preceja in čedi, da tù popustí rastlinsko in vsako drugo sodrgo, ki daje povod močelkam. V 1. cedniku naj bo stolčen kamen (batuda), v 2. pesek, v 3. pa stolčeno oglje. Tako 3krat precejena deževnica pride kolikor mogoče čedna v kapnico.

Vsako leto je treba čediti vse. Čediti je pa večkrat treba tudi lesene žlebove, po katerih se voda v kapnice steka, in še to je dobro, da se strehe včasih snažijo.

Kamnitne solí kakih 20, 30 ali še več funtov po velikosti kapnice, devati va-nje, je dobro, najbolje pa tako, da se zaveže v žakelj, ki se obesi na kol, da s tega visí v vodo kapnice.

To so edina sredstva, v kapnicah, kolikor je človeku mogoče, ubraniti zaplod močelk.

Druzih sredstev, na primer, ostrih kemijskih solí, nikakor ni poskusiti, kajti če imajo moč umoriti močelke, kvarijo tudi porabljivost vode za živinsko pijačo in utegnejo zdravju celó nevarne biti.

Drago bi nam bilo, ako bi kak gospodar, ki ima vodnjak po tukaj nasvetovanem načinu narejen, nam naznanil svoje skušnje.

Gospodarske skušnje.

* *Velika vrednost lanenih in ogršičnih pogač ali preš* (Lein- und Rapskuchen) za krmo goveje živine potrjuje „Wien. Landw. Zeitg.“, ki obžaluje, da jih živinorejci preveč zanemarjajo, ker imajo še mnogo onih redivnih snov v sebi, ki jih ima oljno seme samo, namreč proteina in maščobe. Ti dve stvarí ste, ki dajete veliko močí živini. Se vé, da same preše se ne smejo pokladati živini, ampak dodajati se imajo le še drugi krmi, namreč volu, ki ga debeliti (pitati) hočemo, na dan iz začetka poldrugi kilo, proti kocu pitanja pa poltretji kilo, — molžni kravi pa 1 kilo na dan. — Se vé, da preše morajo dobre biti, ne pa zatuhle ali sicer pokvarjene. Take preše naj se rabijo za mešani gnoj (kompost), izvrstno gnojilo so.

* *Žveplanje trt*, da se obvarujejo kužne trtne bolezni, je po večletnih in mnogostranskih skušnjah priposnano najbolje sredstvo, katerega naj bi vinorejci ne zanemarili nikjer, kjer imajo to nadlogo. V časniku „Edinost“ oklicuje poštar Urbančič v Bazovici na Tržaškem, da se je oskrbel z najboljšim Rimskim žveplom, ki ga prodaja v vrečah po 50 krajc., pa tudi na drobno po primerno nizki ceni.

* *Apno dober gnoj.* Škoda, da mnogo gospodarjev še zmirom misli, da apno je le za zidarje, pa ne za kmetovalca važno. In vendar pričajo skušnje, da

1) apno je na težki, debeli ilovnati zemlji neizrečeno dobro; za lahko zemljo ni, ker na taki malo zdá ali celó nič;

2) posebno dobro je apno za taka zemljišča, v katerih je dosto gnojca ali korenin in druzih ostankov od poprejšnjih sadežev; zato je posebno dobro na preoranih celinah ali ledinah, senožetih ali deteljiščih itd.;

3) največ izdá pri ogršici, detelji, grahu, grahori, bobu in krompirju; vendar tekne tudi žitom.

Na oral (joh) poljá se ga po lastnosti bolj ali manj debele zemlje potrebuje od 36 do 50 centov, kateri zaležejo potem za 6 do 9 let.

Prevečkrat z apnom gnojiti pa ni dobro, ker se rodovitnost zemljišča po preobilnem apnu zmanjša, sosebno, če se z živinskim gnojem premalo gnojí in se kmetovalec le na apno zanaša; tudi ni prav apna štupati po njivi ob deževnem vremenu, ali ga pustiti po njivi predolgo raztrošenega ležati in ga ne kmalu podorati.

Kolikor bolj globoko in dobro preorje kmetovalec njivo svojo in kolikor bolje jo gnojí z dobrim živinskim gnojem, toliko manj je treba njivo apnovati. Ni tedaj prav, če kmetovalec zmiraj eno mero apna na svoje njive deva. Apno je v primeri z živinskim gnojem za njive to, kar je vino ali žganje v primeri z mesom za moč človeka; z vinom se sicer človek začasno okrepčá, stanovitne in delj časa trpeče močí pa mu ne dá — in odtod izvira pregovor kmetovalcev, da apno „naredí premožne stariše pa uboge otroke“, to je, hipoma si veliko pridela na njivi, ki je z apnom pognojena, čez leta pa oslabí, ako se ne gnojí tudi z drugim gnojem, ki ji bolj stanovitno moč daje.

Gospodarske novice.

* *Amerikanskega deteljnega semena* je prišlo ali kmalu pride — kakor nekateri kmetijski časniki objavljajo — v Hamburg, od kodar bo šlo na prodaj na vse kraje. To seme je lepo videti in je veliko cenejše od našega Evropejskega, zato bodo kupci radi po njem segli, pa se zeló opekli zato, ker ta detelja sicer prvo leto veselo raste, pa jo v našem podnebji zima tako vzame, da v drugem letu nobenega semena ne rodí. Zato pozor, kmetovalci! da Vas dober kup tujega Amerikanskega semena ne zapelje.

* *Vinska razstava v Dornbergu na Goriškem* je, kakor „Soča“ piše, kazala očiten napredek v ondašnji vinoreji. Skoraj nobenemu vinu ni se moglo očitati, da je nečisto, da je cikasto, da je pretrpko ali kislo ali sicer neprijetnega okusa. Tudi je vino bilo razstavljeno na lepo okinčanih policah in steklenice so bile čedniše od prejšnjih. „Le tako naprej! — sklepa poročevalec — in kmalu bomo po mestih v velikih gostilnah videli butelje z napisi „Dornberžko vino“.

* *Goveja kuga* pokazala se je zopet na Ogerskem in to v Schellenberški občini. Ogersko ministerstvo je ukazalo brž vse potrebne naredbe, da se ta pošast ne prenese v sosedne občine. Želeti je, da se kuga ne razširi dalje po Ogerskem, od kodar se lahko zatrosi na levo in desno tudi v druge dežele.

Zgodovinske stvari.

Deželni zbor pred 360 leti.

V zgodovinskem razvitku Avstrijskega cesarstva, današnje Avstrijansko-ogerske monarhije, je osobito deželni zbor odborov (Ausschusslandtag) leta 1518. znamenit dogodek. A še več! Kaj prav za prav je Avstrija, to se najboljše spozná, ako preiskavamo zgodovinski razvitek te države prav do začetka njenega. In ravno omenjeni deželni zbor se sme po pravici imenovati začetek državne skupine dednih dežel hiše Habsburške.

Deželni zbor odborov l. 1518. je bil v Insbruk sklicani zbor odborov iz deželnih zborov tistih dežel, katerim je bil takrat kakor Avstrijskim dednim deželam hiše Habsburške gospodar Rimsko nemški cesar Maksimilijan I.

Pod tem cesarjem se je, kakor znano, na državnem zboru v Kolinu delila Nemčija v 10 okrajev. Kar je bila državna ustava v véliki, je imela v manjši meri biti vsa okrajna ustava, imajoča izvrševalne predstojnike, shode in red.

Eden onih desetih okrajev Nemčije je obsegal Avstrijske dedne dežele, in deželni zbor odborov leta 1518. je imel osnovati okrajno ustavo za te dežele.

Od tedaj so bile one res skupina, katera se je kakor sorodni ud pozneje (leta 1526.) s kraljestvoma Českim in Ogerskim in (leta 1598.) s kneževino Sedmograško dala združiti v vladarjevi rôci hiše Habsburške.

Zeló zanesljiv izvor za zgodovino tega deželnega zbora hrani samostanski arhiv v Klosterneuburgu pri Dunaju pod napisom: „Gebundene Schriften Nr. 1.“ Zunaj se bere: „Ynnspruggerisch Libell der Handlung aller Oesterreichischen Landen Ausschuss mit Kays. Max I^mo^ nemblich von Aufrichtung einer allgemeinen Christlichen Armada wider die Truppen in Africam und Venediger. Einigung der Oesterreichischen Erblande, wass eines dem andern in feindlichen Einfellen für Hilff thuen soll und deren Ausrüstung, Auf s|tellung einer ordentlichen Regierung, Raitkamer, Hoffraths, Landtrechts, Anordnung gueter Polizei, Abhelfung gemainer beschwerten in Landen sowohl wider Geistlichen als Weltlichen, Bewilligung ainer Suma zelts von 400^m^ fl. zu bezallung der Kriegs-Hofhaltung und lösung dero in den Venezianischen und anderen Kriegen versetzten Lamerguets etc. beschlossen Innsbrugg Anno 1518.“

Zbrani in največ svojeročno pisani so v tem folijantu shranjeni akti od tedanjega prošta Jurija II. (Hausmannsstetter), ki je bil mnogostransko skušen in rabljen odličen ud deželnega zbora Avstrijskega pod Anižo in onega odborovega deželnega zbora. Kako zeló so v samostanu to knjigo cenili in za njé ohranitev skrbeli, kaže napis na notranji strani platnic: „Herr Propst Bernhard (I. Waiz) hat diese sach herfürbrach und auffs neue binden lassen im Jahr Christi 1641.“

Te akte v skrbno izdelanem posnetku je začel objavljati dr. Zeibig in pri tej priliki opozoruje na mnogobrojna pisma po samostanskih in plemstva arhivih, katera imajo v sebi obilo še neporabljenega materijala za zgodovino stanovskih razmer v Avstriji.

Ta na izvore se opirajoči popis deželnega zbora l. 1518. in nekatera pisma, ki se tičejo stanovskih razmer, je dr. Zeibig na svitlo dal v 13. vezku „Archiv für Kunde österr. Geschichtsquellen (herausgegeben von einer Commission der kais. Akademie der Wissenschaften) Wien 1854.“

V tem deželnem zboru zastopane dedne dežele hiše Habsburške so bile: Avstrija nad Anižo, Avstrija pod Anižo, **Štajarska**, **Koroška**, **Kranjska**, Tirolska in tako zvane krajne dežele. Zadnji dve deželi je še le cesar Maksimilijan I. leta 1469. sebi pridobil in že leta 1501. je zaradi boljše uredbe svojih dednih dežel, osobito zaradi primernejšega izvrševanja postav, ustanovil na Dunaji vladni, komorni in dvornih svetnikov kolegij.

Potreba novcev, da se rešijo nekatere zastavljene rečí iz zakladnice in želja, zapadno krščanstvo združiti k novi križarski vojski, to je bil menda glavni nagib, da je cesar proti koncu leta 1517. razglasil poziv stanovom posameznih dednih dežel, naj volijo odbore, kateri imajo, združeni z odbori drugih dežel, sklepati o nekaterih predloženih predmetih.

Dežela pod Anižo je prejela ta poziv, ko je bil za dan 16. oktobra 1517. sklicani deželni zbor že zbran. Izvoljeni so bili iz vsacega štirih stanov po dva odbornika, zastopani so bili zatorej v odboru dežele pod Anižo prelatje, gospodje, vitezi in mesta. Odbori so prejeli pooblastilo (dné 21. oktobra 1517.) „brez prestopanja svoboščine in starih običajev“ združeni z odbori druzih dežel sklepati, kateri sklepi se imajo smatrati, kakor da so jih storili sami vsi udje deželnega zbora. Poleg tega so prejeli stanovi podúk (dné 7. decembra 1517.), v katerem se jim naroča, kako imajo sklepati pri dolgi vrsti obravnav raznih predmetov, katerih našteva cesarski poziv, v imenu stanov dežele pod Anižo. O teh in sicer tudi o drugih predmetih naj se pred skupno sejo vselej sami posvetujejo. Da bi imeli vedno pred očmí pri svojih sklepih pismeno zagotovljene svoboščine in prejšnje pogodbe s cesarjem, kakor tudi s petimi Spodnje-avstrijskimi deželami (Avstrija pod in nad Anižo, Štajarsko, Koroško in Kranjsko), izročila se jim je zbirka dotičnih pisem, vezana v pergament. Konečno se jim naroča, naj mnogo že dolgo nerešenih pritožeb pri tej priliki vzemó na dnevni red in jih skušajo rešiti.

Tako so volile tudi druge dežele svoje odbore iz stanov svojih deželnih zborov; tudi ti so prejeli svoje poduke in svoja pooblastila. Da ta niso bila enaka, se razvidi iz poznejših obravnav, ko se je pokazalo, da so odbori dežele pod Anižo brez „pogojev“ môgli sklepati, a drugi ne.

Za te obravnave je cesar določil mesto Insbruk, kar se je sprejelo, če tudi so se izprva upirali in formelno zavarovali Dolnje-avstrijski odbori, to je, odbori Avstrije nad in pod Anižo, Štajarske, Koroške in Kranjske.

Med potjo tjekaj in ko so začasno bivali v Velsu, pogajali so se s tamkaj navzočnimi odbori cesarski poslanci, kateri so bili prejeli poduk iz Linca dne 23. decembra 1517.

Odbori, v Insbruk prišli, so bili naslednji:

iz dežele pod Anižo je v zbor prišlo 7 odbornikov, —

iz dežele nad Anižo tudi 7 odbornikov, —

iz Štajarskega: Sigmund pl. Ditrichstein, baron Finkenstein in Hollenburg, dedni točaj Koroški, deželni glavar, Lenart pl. Harrach, deželni oskrbnik in glavar v Ptujem, Janez pl. Reichenburg, vitez, glavar v Reinu; Jurij pl. Herberstein, vitez, bojni glavar v Štajerju; Baltazar Gleinitzer, vicedom v Lipnici; Volbenk pl. Saurau, Volbenk Schratt, mestjan in svétnik v Gradcu, Benedikt Huber, mestjan v Bruku na Muri (namesto Miklavža Daucherja, tamošnjega mestjana) — skupaj 8 odbornikov, —

iz Koroške: Lenart, škof Lavantski; Vid Weltzer, deželni oskrbnik; Filip Weichsensteiner,

Franjo Tannhäuser, Volbenk pl. Bibriach(?), Janez Gleismüllner iz Št. Vida, Maksimilijan Hiltprant, mestjan in mestni pisar v Vélikovcu; skupaj 7 odbornikov, —

iz Kranjske: Arnold, opat iz Kostanjevice, Janez pl. Auerberg, iz Vrzdenice, deželni glavar; Bernard pl. Reinach, vitez, Urh Wernecker, glavar v Kostanjevici, Peter Geisler, mestjan in svetnik v Ljubljani, vseh skupaj 5 odbornikov, —

iz Tirolske je prišlo 8 odbornikov, —

iz krajnih dežel vseh skupaj 26 odbornikov.

Ta lepi zbor 68 odbornikov, prelatov, gospodov, vitezov, vojakov in mestjanov, med njimi nekatere pravnike, je sprejelo v Insbruku 7 cesarskih svetnikov, katere je tudi cesar tjekaj poslal s pooblastilom dne 7. januarija, in podukom istega datuma.

Istega dne, ko so prišli odbori, je bil prvi zbor. V imenu cesarjevem stavljeni predlogi so se glasili:

1) O mirovnem sklepu z Benetkami.

2) O nasprotnem svetu, pomoči in podpori dednih dežel med sabo, ako se pripeti kak napad.

3) O rešitvi zastavljenih dohodkov in kroninega imetja.

4) O ustanovitvi posebnega dvornega svetovalstva kakor višje gospóske, da se uravná „dobra vlada" po vseh deželah, in vsakdo nahaja pravice vsak čas ter se tako ohrani mir in edinost; zato naj bi odbori poleg dobrega sveta privolili potrebno novčno podporo, da se

a) reši kronino imetje;

b) da se plačujejo dvorni troški za cesarja in obe njegovi kraljevi hčeri;

c) da se ustanovi dober strojen red v posameznih deželah in utrdi skupna uprava.

Sad štirimesečnih obravnav odborov deželnega zbora leta 1518. je dozorel dne 24. majnika leta 1518. v tako zvani knjigi „Innsbrucker Libelle" s podpisom kancelarja Ferentainerja.

Ako premotravamo, po kakošnem načinu so ta določila Avstrijske dedne dežele v lepo skupino posebne vrste združile, se pokažejo naslednje točke:

1) Posamezne dedne dežele bi morale nasprotno v podporo in brambo zavezane biti za pet let;

2) dvorni svet 18 osob, katerih imenovanje (po cesarjevi vrnitvi) ima izvršiti državni zbor, je imel namen, v obližji cesarjevem delati kakor njegov svetovalni kolegij;

3) razven tega je imelo šest dvornih svetnikov nalog, kakor reformatorji delati red pri upravi in pravništvu v prihodnjih dveh letih. Veče število njih naj bi bilo domačinov, da so v skupnem dvornem svetu zastopane vse dedne dežele. Njih plačila so bila natanko določena;

4) vlade sedež naj bi po libellu Avgsburškem bil na Dunaji, a za poskušnjo eno leto v Bruku na Muri;

5) deželni maršali, deželni glavarji i. d. naj „zvesto gojé in spolnujejo po običaji vsake dežele" deželno pravico in sodnijsko upravo;

6) svoboščine in pravice stanov posamesnih dežel so se v novo potrdile, dà, celó pravico davek nakladati je dala stanovom, da se dobodo potrebni novci.

Tako je bilo uravnano občinstvo Avstrijskih dednih dežel za cesarja Maksimilijana I.

Ni treba dostavljati, da se je počasi tudi tù marsikaj premenilo, da so se osobito v dôbi tako zvane reformacije stanovske razmere temeljito predrugačile, a nikakor ne v smislu svoboščin. Ustava cesarja Ferdinanda III. za Česko dokazuje, kako boječe so se stanovi zopet poskušali razvijati. Za Jožefa II. se ta zgodovinsk razvoj v novo pretrga in za Leopolda II. v poslednjem desetletji minulega veka je bil ves napor še bolj oddaljen od vrhunca, katerega je bila dosegla stanovska svoboščina pred reformacijo. Absolutizem je popolnem zadušil brleči plamenček in revolucija je raztrgala vez zgodovinskemu razvoju Avstrijskega ustavnega življenja.

Od tedaj se delajo vedno poskušnja za poskušnjo — a ne na tleh zgodovinskih, temuč, kakor se govorí — na ustavinih tleh.

V deželnem zboru odborov leta 1518. vidimo skupščino mož vseh takrat pravico imajočih stanov različnih dežel na podlagi prostega cesarskega poziva o najvažnejših vprašanjih svojih dní in najimenitniših zadevah svojih dežel posvetovati se in sklepati. V štirimesečni seji so se rešile vse zadeve, katere so bile cesarju pri srci.

Vidimo, da so poslanci mandate vestno izvrševali in da poleg vse podložnosti do cesarja so vedeli varovati kakor „svobodni" možjé svoboščine svojih dežel. Nasledek njih obravnav je bila — velika vrsta dejanj.

In vendar niso bile te dedne dežele hiše Habsburške zavezna država, niti ne državna zaveza, niti ne prsonalna unija.

Kje pa je tù ustava imela svoja tlà?

Tla so bila — zgodovinska. —

Ta zanimivi članek smo posneli z obširnega sestavka v „Kärnt. Volksst.", ki nam kaže, da federalizem, ki je naš vzor, ne bi bil s trte zvita oblika Avstrije. In če zdaj še druzega nič, vsaj — „meminisse juvat."

Slovensko časništvo.

* *„Cerkveni glasbenik"* je naslov časniku, ki je kot „organ Cecilijinega društva" v Ljubljani začel izhajati in katerega 1. list za mesec maj je prišel ravnokar na svitlo. Firma vredništva sama že nam je porok, da bode list dober, kajti odgovorni vrednik „Glasbenikovih" člankov je prof. Jan. Gnjezda, vrednik muzikalnih prilog pa prof. Ant. Förster. — V prvem listu nahajamo dva uvodna članka: „Kaj je cerkvena glasba in njeno notranje bitstvo?" in „Kakih misli je mnogoterno še katoliška duhovščina zastran cerkvene glasbe?" Potem sledí več manjših sestavkov, spadajočih v kroniko Cecilijinega društva, dopisi, oglasnik muzikalij itd. Muzikalne priloge so: „Offertorium in ascensione domini", „Prva in druga pesem sv. rožnega venca" (iz leta 1678.), „Pangue lingua" — vse harmonizoval Ant. Förster. — Ker bode „C. glasb." izhajal začetkom vsacega meseca, se bode tudi gledé prilog oziral na potrebe istega meseca ter prinašal pesmi njegovih praznikov. — Tako je vse lepo vredjeno, da bode list vstrezal namenu svojemu. Tudi oblika njegova v veliki osmerki je pripravna, tisek in papir lep. Do konca letošnjega leta veljá „Cerkv. glasb." 1 gold. 50 kr., za ude Cecilijinega društva pa 1 gold. Naročila sprejemajo v Alojznici.

Zabavno berilo.

Iz sodnijskega življenja.

Po spominu starega skušenega pravnika.

Spisuje Jakob Aléšovec.

Iz globočine morjá.

(Dalje.)

Razume se, da sem to pismo hipoma prebral. Ker se mi je pa zdelo nevarno, pokazati ga brž Dolarju,

ki je še nepremakljivo zrl v vrata Riparjeve hiše, mu rečem, naj gre z mano, ker se mi zdi, kje bi utegnila biti Ema. Res gre z mano. Po poti ga po ovinkih pripravljam na to, da bi se utegnila ji kaka nesreča pripetiti. Pri prvih besedah pa že obstojí, se obrne va-me in reče z neko divjo odločnostjo:

„Gospod! Vi ravnate z mano, kakor zdravnik z bolnikom, ki nima druzega pričakovati ko smrt. Lepo in hvala vam! Al jaz sem že mnogo strašnega prestal, zá-me se vam ni treba bati. Zato pripoznajte brez ovinkov: To, o čemur vi pravite, da se utegne meni pripetiti, se je že pripetilo. Vi ste prej brali pismo — —“

„Tu je pismo, berite!“ pravim jaz sprevidivši, da se ne dá dalje skrivati, kar je, in mu podam pismo. V trenutku ga prebere, obraz mu postane jeklen in mirno mi reče:

„To pismo naj bo moje, ker mi je porok njene neugasljive ljubezni. — Zdaj pa idiva, gospod svetovalec, da vam poročam o svojem potovanji, kolikor vam to iz sicer natančnega poročila mojega ne bo jasno. To naj bo še zadnje delo moje, potem — že vem, kaj je tudi meni storiti“.

„Nesrečnež“ — ga ustavim jaz strmeč — „kaj mislite! Ste li že gotovi, da je mrtva? Jaz mislim in se nadjam, da dozdaj ni še izpeljala svojega sklepa. Dokler ni natančnega, neovržljivega dokaza o njeni smrti, je moja in vaša dolžnost iti za njo in napeti vse moči, da jo rešiva, če še mogoče. Zato tečeva, kolikor moreva, jaz navzgor, vi navzdol ob vodi. Hitiva brez zamude. Tu se zopet snideva ali pa na mojem domu. Zdaj veljá! Hitiva in upajva, da ni še prepozno.“

Obupni mladeneč, kateremu se je pri mojih besedah zopet zabliskala iskrica nade po obrazu, mi stisne rokó in se spustí v tek, ker sva imela le še par korakov do vode tekoče skoz mesto. Jaz pa, nezaupajoč vse naglosti svojih nog in ker mi je bilo vendar vse ležeče nad tem, da se zabrani nesrečni namen revice, naznanim vsakemu policaju, na katerega naletim, ob kratkem, kaj se je zgodilo ali se ima zgoditi, in vsi ti se razkropé na vse kraje ob vodi. Sam pa hitim, kar se dá, čez most in ob vodi navzgor, dva policaja na isti strani navzdol, dva pa na nasprotni navzgor, tako da sta oba brega naša. Trdno upajoč, da ji bomo ubranili skočiti v vodo, če še ni skočila, tečem ob bregu navzgor, kar me noge nesó.

Ne bom popisoval obširno, kako so vsi iskali in iskali in da sem slednjič vrnivši se vtrujen in spehan v policijski stražnici zvedel, da je bilo vse iskanje zastonj; nihče ni nič zapazil, tudi od ljudí, katere so spraševali, ni nihče nič zvedel. Tedaj je morala revica prej v vodo skočiti in pismo njeno bilo je resnično. Pozno ponoči vrne se tudi Dolar, tako, kakor mi; njegova zadnja nada je bila oprta ná-me. Molčé posluša moje sporočilo, potem odide obljubivši mi, da bo drugo jutro prišel dopolnit svoje pismeno poročilo o lovu goljufa Spitlerja.

Vsak človek si bo mislil, da mi po dogodbah preteklega dné ne bi bil hotel zaspanec v očí, če bi tudi ne bil videl debelega po Dolarju mi izročenega paketa spisov na mizi. Kdo se bo tedaj čudil, da sem se ga lotil in ga jel prebirati. Bil je tako mikaven, da vso noč nisem zatisnil oči, marveč bral tako dolgo, da sem vse prebral ravno, ko je dan mi pogledal skoz okna. Tu podam kratek posnetek vseh Dolarjevih spisov.

Dolar je dobro vedel, da Spitler ne bo nesel v Ameriko Evropskega denarja — vsaj vsega ne, marveč da ga bo zamenil ali za nakaznice do kakega trgovca v New-Yorku ali pa v S. Francesco, in da bo to gotovo storil na tistem kraju, kjer bo šel na ladijo, ker se mu vsled zvito izpeljane goljufije ni bilo bati, da bi se hudodelstvo njegovo tako naglo zvedelo ter da bi se sledilo za njim. V Hamburgu je mislil iti na morje, tedaj je gotovo tudi tam kje denar zamenjal. Zato se Dolar pelje naravnost v Hamburg, kjer že drugi dan zvé, da je pred par tedni nekdo v treh dneh v denarnih bankah zamenil blizo 100.000 gold. za amerikanske dolarje, za 200.000 gold. pa kupil nakaznic do bankirjev v S. Francesco. Imena teh bankirjev si je Dolar zapisal. Dva dni je moral potem čakati, da se je odpeljala ladija proti Kubi; naravnost v S. Francesco pa tisti čas ni bila nobena namenjena, zato ni šlo drugače, ko da se pelje do Kube in skuša od tod priti do S. Francesco. Predno se odpelje, spremení svoj obraz kolikor mogoče, da bi ga Spitler, če bi na Kubi že ná-nj naletel, ne spoznal, — in govorí le francoski in angleški. Brado si dá rasti, vrh tega maže obraz z neko razjedno rujavkasto vodo, ki se prime kože, da postane rujavkasta ali ogorela, na nos si pritisne bunčico in natakne zelenkasta očala, vrh tega si obveže še vrat, kakor da bi imel na njem kako oteklino. Tak se pelje proti Kubi, kamor čez tri tedne srečno dospé. V St. Jago poprašuje po ladijah, katere in če so katere prišle v kratkem iz Vera Cruza ali New-Yorka, ravno tako, če je že katera odpeljala se proti S. Francesco. Pa kar tu zvé, je zeló zmedeno; še pri luknem uradu, kjer se vpisujejo prišle in odšle ladije in kjer je pokazal svojo pooblastnico, mu niso šli nič kaj na roko. Eden uradnikov je celó rekel: „Če kdo prinese z Evrope k nam denarja, dobro! Drugače bi bilo, ko bi na enak način ušel z našim denarjem v Evropo“. Tako Dolar ni mogel zvedeti druzega, ko da ste se pred kratkem dve ladiji, parobrod in trgovska barka, odpeljali proti jugu, morda proti S. Francesco ali pa drugam. Tedaj se mu ni bilo muditi, ampak odpelje se s prvim parobrodom, namenjenem do S. Francesco. Na morji jih vjame vihar in jim nagaja, tako da so še le v pet tednih z zeló pokvarjeno ladijo prijadrali do mesta.

Brž ko stopi, vsled hude vožnje zeló bolehen, na suho, podá se k mestni policiji, da bi se tam legitimiral in prosil pomoči, ako je bo treba. A tu mu niso verjeli, in malo je manjkalo, da ga niso zaprli; vzeli pa so mu vsa pisma in mu jih dali nazaj še le, ko se je oglasil pri nemškem poslancu, kateri jih je potem nazaj tirjal in zahteval policijske pomoči za Dolarja, če mu je bo treba. Policija in sodnija ste to pomoč res obljubili, ali koliko je bila ta obljuba vredna, pokazalo se je pozneje. (Dal. prih.)

Mnogovrstne novice.

* *Koliko so lansko leto v Parizu pojedli in popili*, kaže nam sledeča zanesljiva statistika: mesá so snedli 133 milijonov in 325.535 kilogramov, *) — perutnine in divjačine 20 milijonov in 788.859 kilogr., — suhega mesá 19 milijonov in 871.001 kilogr., — rib 25 milijonov in 380.664 kilogr., — ostrig 2 milijona in 660.855 kilogr., — jajic 14 milijonov in 979.114 kilogr., — surovega masla 14 milijonov in 99.249 kilogr. Vrh tega so v 61 konjskih mesnicah zaklali 10.619 konj. Popili so pa Parižani: vina 4 milijone 343.137 hektolitrov,**) — špirita in žganjic 106.540 hektolitrov, — jabelčnika in hruševca 89.947 hektolitrov. Cena živeža je v obče niža bila memo prejšnjih let, mesa in rib kilo je za 5 do 8 centimov cenejši bil.

* *Naslov Turških sultanov.* Najuzvišnejši naslov sultanov je „Padišah“, to je, oče vseh knezov ali kralj

---

*) Kilogram nove vage je 1 funt in 25 lotov stare vage.
**) 1 hektoliter nove mere je 1 vedro in $39^1/_2$ bokalov.

vseh kraljev. Zraven tega ima Turški sultan še sledeče naslove (titulature): Namestnik božji, naslednik prerokov, vrhovni duhovnik muselmanski, zapovednik vernikov, pribežališče sveta, kazen božja, krvopivec božji; ta naslov izvira še od starodavnih časov, ko je Turški sultan imel pravico, vsak dan 14 ljudí umoriti, pa mu ni treba bilo nikomur vzroka za to navesti; te grozne pravice se je odrekel sultan leta 1839 s posebnim vzvišenim „razglasom".

Naši dopisi.

V Gorici 12. maja. — Presvitli cesar je odgovoril 30. aprila t. l. na tisto adreso, ki so mu jo bile poslale občine okraja Gradiščanskega na desnem bregu Soče, v kateri zagotovljajo svojo stanovitno vdanost in zvestobo Avstriji in cesarski rodovini. Odgovor Nj. veličanstva in kar je po najvišem povelji minister za notranjstvo po cesarskem namestniku Primorskem sporočil omenjenim občinam, napolnilo je z veseljem vse prave Avstrijane ob meji Italijanski. Izmed tukajšnjih italijanskih listov je prinesel važni oni dokument edini „L' Eco del Litorale", dnevnika-tekmeca pa — „L' Isonzo" in „Goriziano" nista dosedaj še našla prostora v svojih predalih za — besedo cesarjevo. Imela sta menda preveč opraviti z dopolnitnimi volitvami za trgovsko in obrtnijsko zbornico(?!). Ali spodletelo je jima tudi tukaj še precej. Izmed 10 kandidatov so spravili samo tri svoje v zbornico, vsi drugi so „sloveno-governativi". Tri dni se je vršilo preštevanje glasov — ne le zato, ker se ni še nobenkrat poprej toliko volilcev udeležilo volitve, temuč tudi zato, ker je komisija ostro presojala listke. Ker niso bili namreč imeniki že dolgo let popravljeni, glasovalo je vsled agitacije veliko — mrtvih in moralno mrtvih, to je, takih, katerih trgovska ali obrtnijska firma je že davno zginila. Tridnevnemu skrutinovanju sta se „Is." & „Gor." popred čudila in se nad njim hudovala, zdaj pa nimata poguma, da bi izid volitev priobčila. Pač pa je šel neki sinoči od italijanske strani protest v Trst zoper — ne vem, kaj. — Pretekli in ta teden so tukaj preskušnje za učiteljsko sposobnost. Opravili so jo trije možki (dva za ljudske, 1 za meščanske šole; poslednji z nepovoljnim vspehom), jutre pridete na vrsto 2 ženski (1 za ljudske, 1 za meščanske šole); en učitelj ima opraviti izpit iz enega predmeta. — Po dolgi bolezni je (za srčno vodenico) umrl sinoči naše prvostolne cerkve kapelnik, obče znani in spoštovani gosp. Franc Pirc (iz Idrije domá), 73 let star. Vodil je petje in godbo v véliki cerkvi celih 30 let. Bil je veljak na gosli in je kot učitelj mestne muzične šole mnogo učencev izvrstno izučil. Mož je bil uljuden, značajen, resnično pobožen, ves vnet za službo božjo, dasi ni prave cerkvene godbe znal prav ceniti, držeč se v tem starejih Goriških tradicij. Akoravno je imel pičlo plačo, storil je vendar dvakrat več, ko svojo dolžnost. Tako n. pr. je pri jutranji (slovenski) maši ob nedeljah in praznikih in v adventu ves čas svojega službovanja brezplačno orglal. Jez nisem poznal človeka, da bi se bil — od drugih krajev sem prišedši — tako po-goričanil, kakor rajnki Pirc; razumel je, kaj se pravi „Goritiae Goritiano vivito more". Bil je prejšnji čas (z rajncim g. Majlingom in frančiškanom r. P. Rafaelom) središče muzikalnega sveta v Gorici; vse občinstvo ga je čislalo, učenci njegovi in sploh godci in pevci so ga ljubili, kakor očeta. Še le najnovejša êra je tudi v tem marsikaj spremenila. Municipij si je bil pred nekimi leti poiskal za muzično šolo tujih učiteljev (iz Italije), moral pa enega pozneje odstaviti in njegovo službo zopet r. Pircu izročiti. Bolezen je prenašal rajnki z zgledno krščansko krepostjo in vdanostjo v voljo božjo. Z njegovo smrtjo se je (pa tudi iz druzih vzrokov) vsa prvostolična kapela razrušila; treba bo vse na novo urediti. Bog daj, da ne bi se uresničil pregovor: „es kommt selten was besseres nach". Jutre zvečer bo r. kapelnika pogreb; 20. t. m. pa svečana mrtvaška maša za-nj. Blagi mu spomin! — V bližnjem Št. Andreži razsaja epidemična bolezen, „miliaria" imenovana, katera sosebno ženske srednje starosti napada. — Dne 6. t. m. je padel nek likar (Pregelj) z okna, kjer je delal in precej potem v bolnišnici umrl. — V petek, 10. t. m., se je hotel nek Z. posloviti od svoje malopridne žene, ker je moral iti k vojaškim vajam. Ko pride domú, najde duri zaprte; trka, pa mu nihče ne odpre. Slutil je pa in tudi drugi so mu rekli, da je sopruga notri in — V. pri njej. Z. odpre sè silo in hoče V-a udariti, ali ta — ne bodi len — zgrabi za sekiro in mahne Z-a štirikrat po glavi, pa vendar ne, da bi rane bile smrtne. To je novodobna moralnost — pravi po pravici naš „Eco".

Iz Mengša 11. maja. — Naš trg, ki je še pred kakimi 10 leti zeló po nemškutariji dišal, ker se tržani niso še tako zavedali, kakor zdaj, se je jel prav lepo razcvetati v narodnem obziru. To je pokazala lansko leto volitev za deželni zbor, ker so bili vkljub hudi nasprotni agitaciji za volilne može izbrani res možaki, ki so vsi narodnega kandidata g. Svetca volili; — to je pa te dni še bolj jasno pokazala volitev srenjskega odbora in posebno župana. Gospod A. S., hud privrženec nemčurske stranke, kateremu so se sline cedile po županovem stolu, je bil namreč silno napeljaval vodo na svoj mlin. A čeravno se rad baha s podedovanim denarjem in trdi, da je v Mengiški fari vsak pridobiti za bokal vina, je vendar nemčurski možicelj sijajno propadel. Srenja si je namreč za župana volila gosp. Škoka, izobraženega moža in narodnjaka. To kaže, de povsod nemškutarija gine in da kmetiški možaki ne marajo nemčurjev, če tudi denar trosečih in vino ter pivo plačevajočih. — Letina pri nas silno lepo kaže, tudi sadje — posebno po tistih vaséh, kjer so o pravem času drevje otrebili gosenčne zalege. Saj je pa tudi že zadnji čas, da nam Bog dá zopet enkrat dobro letino, da z gospodarstvom ne pridemo popolnoma na kant, ker tudi pri nas tiči veliko gospodarjev v oderuških rokah.

Iz Ljubljane. — Radovedno poprašuje vsak: ali imamo o notranjih in vnanjih zadevah, ki danes svet pretresajo, že kaj gotovega? Žalibog, da je pretekel teden, pa smo danes tam, kjer smo bili zadnjič.

— Deželni odbor je v seji 11. maja pritrdil, da se v Kranji napravi za dekleta poseben četrti razred ljudske šole s 500 gold. letne plače za učiteljico.

— (*Mestni odbor*) je v seji 10. dne t. m., v katero je prišlo 23 odbornikov, po izvršenih novih volitvah dr. Schreya s 13 glasovi izvolil za podžupana; pri volitvi odbornikov v 8 odsekov je narodna stranka letos vendar toliko „milosti" našla, da je v vsak odsek prišel po eden narodnjakov, le Horak in Potočnik sta izvoljena v 2 odseka. V glavni odbor za obdelovanje močvirja sta bila izvoljena odbornik Lasnik in magistratni komisar Tomec. — Naši bralci vedó, da je branilnica kupila od mesta nekdanjo Novakovo hišo poleg kazine, da na mesto podrte stare hiše zida novo za svojo pisarnico in shrambo zastavljenih stvari. To je bilo že vse gotovo, a zdaj — čez več mesecev švigne nekaterim „massgebenden Persönlichkeiten" misel po glavi, da ta prostor ni dober, in da naj bi se kupil vrt dr. Kozlerja in tam — na Tržaški cesti — zidala zarad

„olepšanja Ljubljane“ hranilnična pisarna. Česar pa želí večina gemeinderatha, to rada storí hranilnica, zato je iz današnje seje mestnega odbora šel gori navedeni predlog na predsedstvo hranilnice, ki je brž sklicalo izvanredni občni zbor hranilničnih udov, v katerega je prišlo 27 udov; izmed teh jih je 14 glasovalo za nakup dr. Kozlerjevega vrta, 13 pa za to, naj se ostane pri prezidanji Novakove hiše. Ker pa so med unimi 14 in tudi med temi 13 bili nekateri gospodje, ki se po žlahti ali druzih interesih nagibajo na to in uno stran, so tedaj nekako strančarji, bo zdaj c. k. deželna vlada imela razsoditi, ali veljajo glasovi Novakovcev ali Kozlercev?

— (*Letni občni zbor katoliške rokodelske družbe v Ljubljani*) je bil preteklo nedeljo, v praznik varstva sv. Jožefa, ki je družbi poseben pomočnik in varuh. Poleg rednih udov se je udeležilo tudi več zavetnikov in častnih udov. Velečastiti gospod predsednik, prof. Jan. Gnjezda je sporočal o stanji ter delovanji družbe v preteklem letu. Iz tega sporočila se je razvidelo, da je družba štela 44 udov iz vrste rokodelskih pomočnikov. Poduk v družbi so delili: gosp. predsednik v veronauku, cerkveni zgodovini, lepopisji i. t. d., gosp. inženir Čermak v risanji, (nekaj prav čednih izdelkov je bilo postavljenih na ogled), gosp. Anton Keržič, nunski katehet, v petji, in g. Anton Dolinar, alojzniški prefekt, sedaj podpredsednik družbe, v zemljepisji in svetovni zgodovini. Imenitno je bilo to leto za družbo zlasti tudi zato, ker je bil ravno v tem letu, in sicer o priliki 25letnice rokodelske družbe Dunajske, kanonik dr. Anton Gruša, centralni predsednik Avstrijskih rokodelskih družeb, po presvitlem cesarji odlikovan z redom železne krone v pripoznanje njegovega zaslužnega delovanja na polji rokodelskih družeb, pozneje pa izvoljen za apostolskega vojaškega vikarja (namestnika) s škofovsko častjo in na belo nedeljo v škofa posvečen, pa je vendar še tudi za naprej hotel ostati središni predsednik rokodelskih družeb Avstrijskih, katerim je že davno posvetil svoje moči. — Rokodelske učence, katerih je 60—70 šolo obiskovalo, sta poučevala gosp. predsednik v krščanskem nauku ter drugih potrebnih rečeh, častiti p. Angelik Hribar pa v petji. — H koncu je izrekal g. predsednik še željo, naj bi se marljivo začelo delati na to, da bi družba dobila svojo lastno hišo, kakor jo imajo rokodelske družbe drugod. Lepo bi bilo, omeni on, ako bi naše društvo svojo 25letnico, ki se bo čez dve leti obhajala, moglo praznovati v svoji hiši. V ta namen se ima v kratkem izvoliti poseben odbor, ki bi prevzel nalogo, izvršiti to blago idejo. — Mi temu poročilu dostavljamo lo še to: Bog daj rokodelski družbi, ki je pri novodôbnem stanji socijalnih in osobito obrtnijskih in rokodelskih vprašanj tako potrebna in važna, mnogo mnogo dobrih prijateljev in radodarnih podpornikov, ki bi ji, zlasti k pridobitvi lastnega pohlevnega domišča pripomogli. Ker se društvo že blizo 25 let vkljub viharnim časom čvrsto vzdržuje, mu je s tem samim že podpisano spričalo častnega obstanka.

— Anastazij Grünovih (Auerspergovih) 6 šolskih štipendij po 360 gold. je razpisanih; prošnje se imajo zadnji čas do 20. t. m. vložiti pri c. kr. deželni vladi v Gradcu. 3 štipendije so namenjene Kranjcem in posebno sinovom takih štarišev, ki so bili nekdaj podložniki Auerspergovih grajščin, 3 pa Štajarcem.

— Gosp. Ernest Kramar je po častno dovršenih študijah v kmetijski šoli Tečen-Libwerdski, prejel zdaj od sl. ministerstva kmetijstva podpore, da nadaljaje študije na Dunajski visoki kmetijski šoli; zato je že odšel na Dunaj.

— Ker je bil občni zbor „Matice slov.“ še le 13. dne svečana, v katerem se je ukrenilo izdavanje „Letopisa“ v čveterih snopičih na leto, ni bilo moči 1. dela na svitlo dati že marcija meseca; zato prideta 1. in 2. snopič koncem junija meseca na svitlo.

— (*Srečkanje na korist Marijanske naprave v Lincu*) ni bilo 1. maja, ampak bo še le 1. junija zato, ker od 40.000 sreček je do 1. maja ne še oddanih ostalo 18.000. 1. junija pa bode gotovo srečkanje, kajti ministerstvo ni dovolilo daljšnega obroka. To naznanjamo vsem, ki so srečke za to loterijo kupili.

— (*Železnica Gorenjska*) ima od danes počenši do 7. junija to-le spremembo o vožnji: iz Ljubljane gre vlak ob 3. uri zjutraj, — 24 minut po 8. uri dopoldne, — 53 minut po 12. uri popoldne, in 30 minut po 7. uri zvečer (mešani vlak), — v Ljubljano pa prihaja 35 minut po 2. uri in 30 minut po 7. uri zjutraj (mešani vlak), pa 12 minut po 3. uri popoldne.

— V Bledu se je telegrafična postaja za poletni čas zopet odprla 1. dne t. m.

— (*Prvi letošnji sad — češnje*) v Ljubljano smo iz Goriškega dobili 13. dne t. m.

— („*Brencelj*“) št. 8 je bil oni teden razposlan. Na zadnji strani ima dobro podobo, kako Anglež in Andrassy kličeta murna (Bismarka) iz luknje, pa ima ta „osle“ kaže.

— *Pobirki iz časnikov.*) Napadom „Tagblattovim“ na narodno stranko odgovarjati, je po znanem pregovoru „quotiescunque cum....“ malokrat naša stvar, — na celo armado natolcevanja, laží in psovk v 103. listu pa ne moremo in nikakor ne smemo molčati. V članku z naslovom „Neutralität — Objektivität“ namreč naši „Tagblattovci“ vsi razburjeni kažejo, da jim ni po godu, da je novi c. kr. deželni predsednik vitez Kálina pri predstavah uradov in druzih korporacij mnogokrat ponavljal, da se bode zmiraj — „objektivno“ in povsod nepristransko vedel. O tej predsednikovi izjavi so vsi slovenski časniki mirno poročali, nobeden pa ni vriskal tem besedam ali po „Tagblattu“ „halloh“ zagnal, dobro vedé, da še le zvečer se vé, kakošen je bil dan. S tega „halloh“, ki je le po ušesih „Tagblattovcev“ šumel, je časnik za glasovito „obrito Brezijsko svinjo“ skoval v 103. listu obširni članek — deloma zato, da c. k. deželni predsednik po besedah „Fausta“ ni prav storil, da je o „objektiviteti“ in „neutraliteti“ govoril, največ pa zato, da je narodno stranko pred obličjem predsednikovim ogrdil. Na prvi del „Tagblattovih“ psovk odgovarjamo le z besedami znanega učenjaka pravosodstva Buntschli-a, ki v eni svojih knjig piše: „Sodnijski in upravni uradnik v službi svoji ne smeta biti strankarja. Od ministrov in vladarjevih namestnikov pa, ker so jim izročeni najviši državni pôsli, se mora zahtevati pa še veča nepristranost, kajti gorjé državi, katero kaka stranka zlorabi za svoje namene.“ — To načelo, ki veljá vsakemu pravičnemu človeku pravično, in izrek našega cesarja: „naredite mi mir med narodi mojimi“, sta menda bila govorom novega predsednika pred očmi. Vsacega poštenjaka Avstrijskega moral bi izraz predsednikov, da hoče nad strankami stati, tem več veseliti, ker je Avstrija raztrgana v toliko političnih strank. Al Katilinarično osobo „Tagblattovo“ je razsrdil tako, da je spisarila ono godljo grozne budalosti in peklenskih laží, češ, da za narodno stranko, ki ustavo spodkopuje, na razpad Avstrije deluje, prisege prelomuje, ljudstvo zapeljuje, vse, kar ni na njenem gnoji izrastlo, zaničuje, šolsko mladino zoper učitelje, kmeta zoper gospôsko in kupce zoper trgovce in obrtnike hujska, se kulturnemu napredku ustavlja itd. itd., ne more veljati nepristranost in da uradniki takim strančarskim spletkam na-

sproti ne smejo rok križem držati! — Vprašamo zdaj le: „quousque tandem"?! Mi bi sami sebe omadeževali, ako bi se spuščali s takimi turškimi bašibožuki v razgovor na drobno; le eno glavno reč moramo v pretres vzeti, in to je: kdo je verni Avstrijan — ali smo mi Slovenci ali ste vi? Zakaj „Tagblatt" molčí o dogodbah na Laških mejah? — zakaj očí in ušesa zatiskuje pred pismom Nj. Veličanstva, ki so ga Goriški Slovenci ne davno prejeli? Pri vsem tem pa se drzne Ljubljanski butelj narodno stranko natolcevati veleizdaje! Smo li mi iznašali otrés „svinčenih podplatov v Avstriji?" Smo li mi kedaj rékli: „najprej in pred vsem smo mi Nemci, potem še le Avstrijci?" Smo li mi tisti, ki so pri kazinskih pojedinah obžalovali, da „v Avstriji ni Mirabeau-ov in Dantonov?" Smo li mi v kakem steklenem salonu rekli, da „zavidamo Pruse?" Smo li mi obžalovali, da „Avstrijski državni zbor nima moči Francoskega konventa?" Nič tega nismo počeli mi. A vendar se glasite zdaj vi in vaši, ki so vse to počenjali, in ne imenujete sebe, ki ste vse to storili, ampak nas, ki nič tega nismo storili, veleizdajalce! Tedaj izdajalci so oni, katerih sorodnikov je ravnokar na tisuče in tisuče poklonilo adreso udanosti Nj. Veličanstvu? In to natolcevanje in zasramovanje tronu cesarskemu z dušo in krvijo dejansko udanega naroda bere državno pravdništvo in — ne gane se, ne praša vredništva „Tagblattovega" za ime pobalina, ki se kaj tacega pisariti drzne! — Kdo tedaj zmiraj navzdol in navzgor hujska? Mar hočete, da le vam daje ustava pravice, nam pa ne? In če se Slovenci na ustavni poti borujejo zoper sistemo, ki jim zadržuje ravnopravnost z Nemcem ali Lahom, podkupujejo li oni zato ustavo? Mi ne kratimo volilnih pravic uradnikom; al da bi naše ljudstvo pri volitvah plesalo tako, kakor mu godejo uradniki, tega ne trpimo ravno vsled ustavne pravice ne. Je pa li to hujskanje ljudstva zoper gospósko? — Če mislite vi, da je pravo to, kar trdite vi, odgovarjamo vam, da dvomimo, da vaše je pravo; zato vam vaš Faustov citat povračamo z besedami tudi nam Slovencem znanega Faustovega „Skeptika", ki govorí:

„Auf Teufel reimt der Zweifel nur,
Da bin ich recht am Platze."

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Obema zboroma, tukaj in v Pešti, ste vladi predložili načrt, kako dobiti onih 60 milijonov, ki jih Andrassy potrebuje za varstvo do danes ne še jasno znanih „interesov" Avstrijskih ali, kakor službeni Dunajski in Peštanski časniki naglašajo, za razpostavljenje Avstrijsko-ogerske armade na Erdeljskem in v Dalmaciji, posebno v Boki Kotorski. — Dozdaj pretresata ta predlog še le dotična odbora, a ni dvombe, da ministerska večina državnega zbora ga sprejme čisto po vladnem načrtu.

— Odbor, ki pretresa novo pogodbo Avstrijsko-ogersko, je sprejel razmero doneskov za skupne državne stroške Avstrije in Ogerske tako, kakor je dozdaj bila: mi naj plačamo 70, Magjari pa le 30 odstotkov. Da večina zborova sprejme ta predlog, je že z žebljem pribito.

— Poslanec Groholski s še 25 poslanci Poljaki je stavil ministerstvu interpelacijo: ali res misli Avstrijska armada posesti Bosno, na kakošen povod in s katerim namenom, ali po dogovoru z vsemi vélikimi vladami ali le s samo Rusijo? — Ministerstvo ni še odgovorilo na to vprašanje Poljakov, ki, kakor Magjari, bi danes raji kakor jutri imeli boj z Rusijo.

Francosko. Iz Pariza. — 1. maja se je odprla razstava s tako svečanostjo, kakor še nobena poprej; tudi nebesa so jo slavile z gromom in bliskom, z viharjem in ploho. Tù tolika svečanost, po deželi pa velike nadloge, kajti več fabrik je zaprtih zato, ker dela nimajo. Tudi Dunjsko razstavo leta 1873. so odprli z naslovom „volkswirthschaftlichen Aufschwunges", pa kmalu potem je prišel veliki „krah" — denarni polom.

Iz Rima. — Nedavno je bil tukaj „republikanski kongres", ki se je oziral tudi na „Italijanske brate" v južnih Tirolih, Trstu in v Istri. Osnoval se je poseben odbor iz rogovileževv vseh dežel, iz katerih ima velika republika Italijanska obstati, kateri bode — kakor je nek Italijansk državnik rekel — sedanji kralj Humbert prav rad „iskren predsednik in pokrovitelj". Avstrija bo res še marsikaj doživela, ko pride na Francoskem Gambeta na čelo republike in se kralj Humbert tudi vsede na republikanski prestol!

Iz Berolina. — Ko se je nemški cesar Vilelm 11. dne t. m. peljal po sprehodu popoldne domú, je na ulicah „pod lipami" 21 let star človek po imenu Hödel, domá v Leipcigu, z revolverjem 2krat na-nj strelil, pa ga nič zadel. V tem hipu so zgrabili hudodelnika, ki tají, da bi bil na cesarja strelil, rekši, da je le sam sebe hotel ubiti pred očmi cesarjevimi, da vidi, kaj siromaki trpijo, ki nimajo kruha. Preiskava bo razodela laž, ker se sliši, da je bil hudodelnik človek tiste liberalne sorte, ki ima na svojo zastavo pisano „socijalizem". In kaj je mislil z umorom cesarjevim doseči ta socijalist? Cesar Vilelm je ljubljen in spoštovan vladar, al politika Prusko nemška nima središča v njegovi glavi; on ni to, kar je bil Peter Rusiji, Friderik Prusiji, Napoleon Franciji, da bi se z njegovo smrtjo premenila Nemčija.

O Rusko-turških zadevah se ni nič posebnega zgodilo. Dokler ne bo vrnil se Šuvalov iz Petrograda nazaj, bo menda v unanji politiki vse pri miru. Rusija je jela kazati vso resnobnost v dejanji, Turški sultan je obljubil ravnati se točno po pogojih miru sv. Štefanskega. Dokler se Angleško brodovje ne umakne, je Rusom na tem ležeče, da dobé v svoje roke Varno in Batum; ti dve luki ne smete ostati odprti Angležem. — Na Angleškem tudi ni vse tako vneto za vojsko, kakor pišejo. Kraljici je namreč došla prošnja s 17.200 podpisi tergovcev in plemenitažev za ohranitev mirú, več jih je še na potu, isto tako se je čez 600 pooblaščencev delavcev v Londonu oglasilo zoper vojsko. Nemčija, Švedska in Danska pa protestirajo zoper to, da bi prišlo Angleško brodovje v severno morje. — Turški sultan se bojí svojih Turkov in je prav vesel, da so Rusi blizo Carigrada. — Kaj bo Avstrija storila s Turškimi begunci, se še zdaj ne ve; zato tudi ni znano, bo li zasedla Bosno in Hercegovino, ali ne. — Neutralitete Nemčije ne more nobena reč podreti. Kako je prijateljstvo Nemško in Rusko, o tem priča izrek cesarja Viljema samega, ki je rekel, „da svojega žlahtnika ne bo pustil na cedilu." — Po vsem tem je politično obnebje zopet bolj jasno, čeravno trdijo, da na Nemškem se jim zdi vojska med Angleško in Rusijo bolj gotova, kakor ne.

Žitna cena

v Ljubljani 11. maja 1878.

Hektoliter v nov. denarji: pšenice domače 9 fl. 26. – banaška 11 fl. 18. — turšice 6 fl. 60. soršice 6 fl. 80. — rži 6 fl. 34. — ječmena 5 fl. 63. — prosa 7 fl. 3. — ajde 6 fl. 34. — ovsa 3 fl. 57. — Krompir 3 fl. 5 kr. 100 kilogramov.

Odgovorni vrednik: Alojzi Majer. — Tisk in založba: Jožef Blaznikovih naslednikov v Ljubljani.